

Jeszcze nie mówi, a już  
porozumiewa się  
- rozwój komunikowania się  
małych dzieci



# Pierwsze miesiące życia dziecka

## 1. interakcje twarzą w twarz z opiekunem



# Pierwsze miesiące życia dziecka

1. **interakcje twarzą w twarz** z opiekunem
  - dziecko jest wyczulone na przebieg interakcji
    - to „taniec”, „rozmowa” (dynamiczna koregulacja) dopasowujących się do siebie partnerów
    - zachowanie dziecka jest odpowiedzią na zachowanie opiekuna
    - ale dziecko rozpoznaje także, że opiekun reaguje na jego działania (rozpoznaje zależność pomiędzy własnym zachowaniem a reakcjami opiekuna)

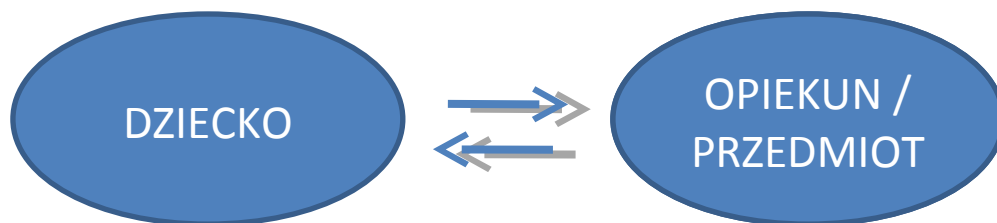
# Pierwsze miesiące życia dziecka

1. interakcje twarzą w twarz z opiekunem
2. **zabawa przedmiotem**
  - aktywnie eksploruje
  - powtarza interesujące rezultaty



# Ograniczenia wczesnych aktywności

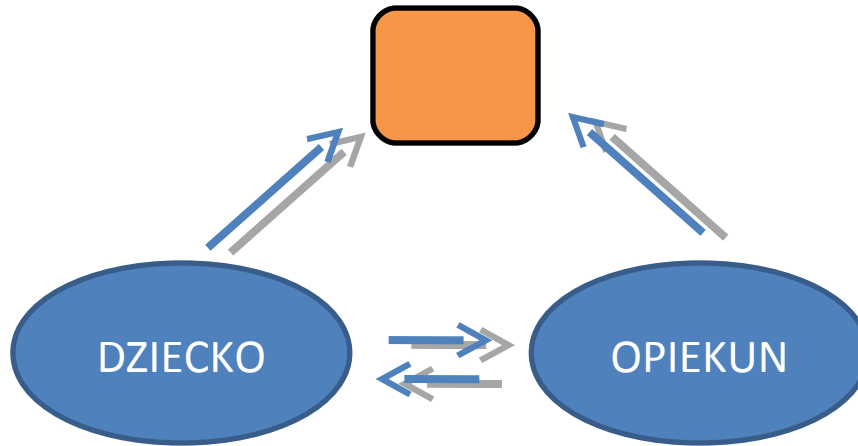
- dziecko nie jest w stanie zaangażować się jednocześnie w obie aktywności i np. wspólnie z opiekunem bawić się przedmiotem
- **albo** opiekun **albo** zabawka



# Pod koniec pierwszego roku życia

- opiekun spogląda w danym kierunku, dziecko patrzy w tym samym kierunku
  - podążanie za spojrzeniem
- opiekun daje dziecku zabawkę – dziecko mu ją oddaje
  - naprzemienna wymiana przedmiotów

# Pod koniec pierwszego roku życia



- pojawia się **trzeci element** – początek relacji trójelementowych
- dziecko i opiekun wspólnie spoglądają na ten sam przedmiot, podają sobie go, bawią się nim
- pierwsze wizyty w laboratorium

Uczestnicząc w relacjach trójelementowych dziecko i dorośli **wspólnie skupiają się na elemencie otoczenia**

> Jest to początek porozumienia się odnoszącego się do otoczenia (szerzej za chwilę)

Dla dorosłych są to bardzo proste, oczywiste aktywności, ale w rozwoju dzieci mają one przełomowe znaczenie

co można ukazać przyjmując międzygatunkową perspektywę porównawczą



# Zachowania są nieobecne u innych naczelnych

np. szympansy

- nie podają sobie naprzemiennie przedmiotów
  - nie posługują się gestami wskazującymi
  - nie podążają za spojrzeniem, choć podążają za ułożeniem ciała i głowy
- dlaczego szympansy nie podążają za spojrzeniem?



# Budowa oczu naczelnych

- tylko ludzie posiadają białą twardówkę i wyraźnie widoczne tęczęwkę i źrenicę



- tylko u ludzi na podstawie skierowania gałek ocznych możliwe jest **rozpoznanie kierunku spojrzenia na przedmiot**

# Widoczny kierunek spojrzenia

## – kontakt wzrokowy i wymiana spojrzeń

- u szympanców niewidoczny > korzystne w rywalizacji

Dlaczego ludzkie oczy mają taką budowę?

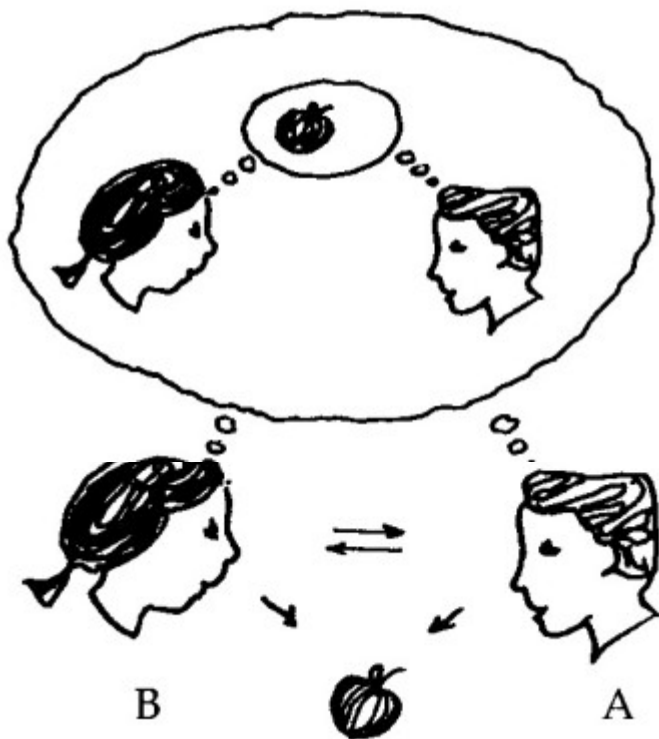
- u ludzi **oczy zaczęły pełnić funkcję komunikacyjne**
- „chcę byś widział na co spoglądam, gdyż wtedy będziemy mogli **wspólnie** się na tym skupić”
- „popatrz na co patrzę”

# Widoczny kierunek spojrzenia

## – kontakt wzrokowy i wymiana spojrzeń

- nawiązanie kontaktu wzrokowego i wymiana spojrzeń skierowanych na obiekt lub zdarzenie
  - > to forma komunikowania, porozumiewania się
  - > „porozumiewawcze spojrzenia”
- obecne w rozwoju przed posługiwaniem słowami
- jest podobne do języka oraz stanowi podstawę jego opanowywania
  - podobieństwo ...

# Podzielanie uwagi i zainteresowania widocznym przedmiotem

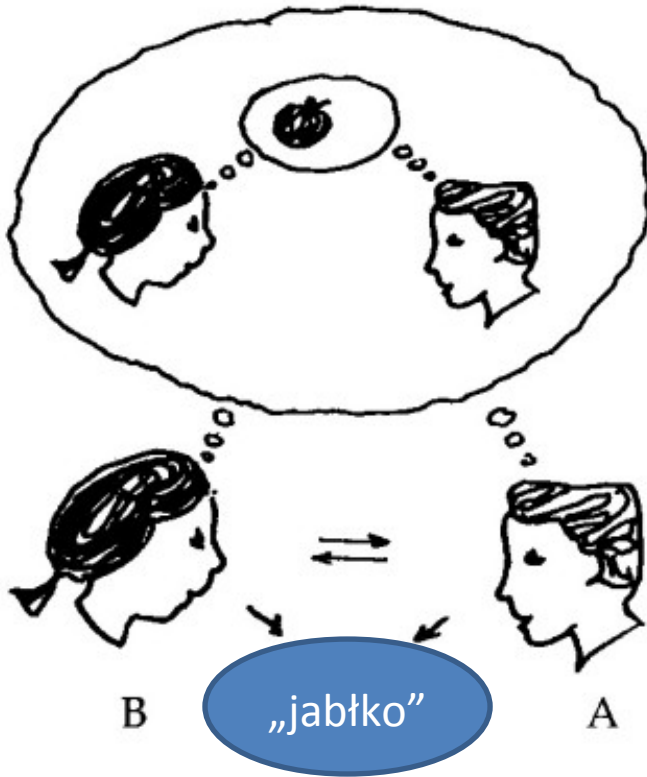


kontakt wzrokowy +  
podążanie za spojrzeniem  
> **wspólnie skupiamy się  
na przedmiocie**

„widzę, że widzisz jabłko i  
widzisz, że ja je widzę”

**zdajemy sobie sprawę, że  
wspólnie skupiamy się na  
tym przedmiocie**

# Użycie języka to podzielenie uwagi i zainteresowania niewidocznym przedmiotem



- podobny proces zachodzi, gdy posługujemy się językiem
- „podążamy” za cudzą wypowiedzią i wspólnie skupiamy się na tym samym znaczeniu

„Kiedy palec wskazuje na księżyc, tylko głupiec patrzy na palec”

chińskie przysłowie

Rozumienie, że gest wskazujący  
jest skierowany na przedmiot  
lub zdarzenie, to nie jest  
trywialna umiejętność

Dzieci także same wykonują  
gesty wskazujące





# Gesty wskazujące umożliwiają nieposiadającym jeszcze mowy dzieciom porozumiewanie się

Dzieci wykonują gesty wskazujące w celu

- zażądania czegoś
  - oznajmienia czegoś lub dostarczenia informacji
- czyli realizują **tę samą funkcję, co słowa**

Gesty są podobne do języka także w tym, że

- kierują uwagę innej osoby na przedmiot lub zdarzenie
- **odnoszą się** do przedmiotów lub zdarzeń

np. można poinformować kogoś, gdzie spadła teczka

- dziecko dostarcza badaczowi informacji o lokalizacji teczki
- interpretuje zdziwienie badacza jako wynikające z **braku wiedzy** o lokalizacji teczki
- czyli dziecko **rozpoznaje stany umysłowe** innej osoby oraz chce ją poinformować
- informowanie za pomocą gestów stopniowo rozwija się w realizowane za pomocą **połączenia gestu wskazującego i słowa**
  - > to dodatkowo ukazuje związek gestów i języka

- dziecko informuje (gest + słowo) badacza o pojawieniu się poszukiwanej ilustracji (nie jakiegokolwiek ilustracji)
- badacz błędnie rozumie komunikat dziecka > dziecko **ponawia komunikaty** (gesty + słowa) w następstwie bycia niezrozumianym  
> **rozpoznaje, że ktoś je źle zrozumiał**
- dziecko **informuje** (słowa) badacza **o przeszłości**  
> wyższość języka nad gestami

# Podsumowując ...

- **Przedjęzykowe formy porozumiewania się** (kontakt wzrokowy, wymiana spojrzeń skierowanych na przedmiot, posługiwanie się gestami wskazującymi) **są zasadnicze dla rozwoju** (1) komunikacyjnego oraz (2) społeczno-poznawczego

(1) umożliwiają **wspólne skupienie się (odniesienie się)** do tego samego przedmiotu lub zdarzenia

- oboje widzimy ten sam przedmiot lub zdarzenie > wspólnie się nim interesujemy > wspólnie o nim wiemy

## (2) udział w relacjach trójelementowych to **początek rozumienia drugiego człowieka**

W ich ramach dzieci zaczynają doświadczać **odrębności siebie i innej osoby**

co pozwala im np. zrozumieć, że choć same widziały jak spadała teczka, to inna osoba tego **nie widziała i stąd nie wie** gdzie teczka aktualnie się znajduje

lub że choć same lubią żelki, to inna osoba woli chrupki

W ramach relacji trójelementowych dzieci zaczynają rozumieć, że **zachowaniem innej osoby kierują stany umysłowe**, jak pragnienia czy wiedza, a więc rozwijają zdolność do **mentalizacji**



MENU



**Dziękuję za uwagę**